

Σχολική βία: Τι γνωρίζουμε και πώς προστατεύουμε τους μαθητές

Δρ. Κώστας Α. Φάντη

Καθηγητής Αναπτυξιακής Ψυχολογίας

Διευθυντής: Εργαστήριο Αναπτυξιακής Ψυχοπαθολογίας

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Συντονιστής Παγκύπριας έρευνας – σχολική βία

Παγκύπρια έρευνα σχολικής βίας

- Το έργο υλοποιείται στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής για την Πρόληψη και Διαχείριση της Βίας στο Σχολείο
- Συνεργασία
 - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, ΠΑΒΙΣ, ΥΠΠΑΝ
- Για την επίτευξη των στόχων του έργου (μέχρι – Δεκέμβριο 2023)
 - Συλλογή δεδομένων **σε κρατικό επίπεδο** (συμμετέχοντες – 18,000)
 - Κατανόηση του φαινομένου στην Κυπριακή πραγματικότητα
 - Ανάπτυξη προληπτικών και παρεμβατικών προγραμμάτων βασισμένα στις ανάγκες του Κυπριακού πληθυσμού
 - Χάραξη **εκπαιδευτικής πολιτικής**
 - Συλλογή δεδομένων **από όλες τις σχολικές μονάδες** - Προδημοτική, Δημοτική και Μέση Γενική και Τεχνική Εκπαίδευση
 - **Χαρτογράφηση** της κατάστασης που αφορά στην έκταση και τις μορφές της βίας στο σχολείο
 - λαμβάνοντας υπόψη αναπτυξιακές διαφορές / ανάγκες του κάθε σχολείου

**Η αναγνώριση
και η
αντιμετώπιση
της σχολικής βίας
είναι ευθύνη όλων μας!**

**Επίτρεψε στον εαυτό σου
να ακουστεί!**

Στα Ελληνικά

Μαθητές/Μαθήτριες
is.gd/students3

Εκπαιδευτικοί
is.gd/teachers3

Γονείς/Κηδεμόνες
is.gd/parents3

In English

Students
is.gd/students3english

Teachers
is.gd/teachers3english

Parents/Guardians
is.gd/teachers3english

Επικοινωνήστε μαζί μας:

Εργαστήριο Αναπτυξιακής Ψυχοπαθολογίας Πανεπιστήμιο Κύπρου

+357 22892060 | dplab@ucy.ac.cy

ΣΤΟΠ ΣΤΗ ΒΙΑ!

ΣΕ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ!

Έρευνα για το φαινόμενο
της σχολικής βίας
σε όλα τα σχολεία της Κύπρου

Ορισμοί

Σχολικός εκφοβισμός (bullying)

- **Σκόπιμη** και **επαναλαμβανόμενη** παρενόχληση ή βία που εκφράζεται είτε από ένα μαθητή προς κάποιο άλλο, είτε από ομάδες μαθητών προς ένα μαθητή ή προς μια ομάδα μαθητών.
- **Πως ξεχωρίζει από την επιθετικότητα γενικότερα;**
 - Σκόπιμη πρόκληση φόβου ή «βλάβης» στο θύμα
 - Συστηματική ενόχληση
 - Ασυμμετρία δύναμης (σωματική ή κοινωνική ισχύς του θύτη)
 - το θύμα είναι ανήμπορο να αμυνθεί ή να αντιδράσει → εντείνεται η ανισότητα

Τι **δεν** είναι το bullying

- Μια απλή διαμάχη ή σύγκρουση μεταξύ 2 μαθητών
- Το πείραγμα ή το αστείο μεταξύ συμμαθητών
 - Που γίνεται μεμονωμένα
 - Που δεν έχει συνέχεια
 - Που δεν επηρεάζει τη συναισθηματική κατάσταση των παιδιών
 - Οι μαθητές κάνουν αστεία μεταξύ τους διασκεδάζοντας αληθινά

Διαφοροποίηση

- Οι μαθητές στις «μάχες-παιγνίδι» συνήθως:
 - Χαμογελούν ή γελούν δυνατά, δείχνουν χαρούμενα.
 - Ανταλλάζουν θέσεις κυνηγού και κυνηγημένου.
 - Οι άλλοι στο περιβάλλον δεν το κάνουν θέμα
- Τα παιδιά-θύματα συνήθως:
 - Δυσανασχετούν έντονα, δείχνουν φοβισμένα ή πολύ θυμωμένα.
 - Προσπαθούν να ξεφύγουν από το «παιγνίδι» και τον θύτη τους.
 - Δεν ανταλλάζουν ρόλους, ο θύτης είναι ο ίδιος.
 - Αν το περιστατικό συμβαίνει μπροστά σε τρίτους, λαμβάνει ιδιαίτερη προσοχή από αυτούς.

- **Ποιες οι μορφές του σχολικού εκφοβισμού;**

- **Σωματικός εκφοβισμός**

- Χτύπημα, σπρώξιμο, τράβηγμα

- **Λεκτικός εκφοβισμός**

- Απειλές, κοροϊδία, βρισιές, διακρίσεις

- **Σχεσιακός (Ψυχολογικός) εκφοβισμός**

- συναισθηματική κακοποίηση
 - φόβο / τρομοκράτηση
- αποκλεισμός από μια κοινωνική ομάδα
- προσβολή της φιλίας κάποιου άλλου
 - Παράδειγμα – διάδοση αρνητικών σχολίων εξαιτίας της καταγωγής, της οικονομικής κατάστασης ή διαφορετικότητας κάποιου

Καταγγέλια σοκ ήρθε ενώπιόν μου μέσω κοριτσιών που φοιτούν σε Δημοτικό Σχολείο

Νέο περιστατικό κακοποίησης μαθητριών σε δημοτικό σχολείο της Λευκωσίας από συμμαθητές τους - Φωτογραφίες

Καταγγελία σοκ ήρθε ενώπιόν μου μέσα από τις συμμαθητές που φοιτούν σε Δημοτικό Σχολείο

Ξυλοδαρμός 6χρονου: «Είπε ότι κτύπησε μόνος, ωστόσο διαπιστώθηκε ξυλοδαρμός»

22.10.2019 12:14 Κύπρος

SigmaLive

Τραυματισμός μαθητή και δύο καθηγητών που δέχθηκαν επίθεση

Καυγιάς ξέσπασε χθες σε σχολείο στη Λάρνακα με αποτέλεσμα να τραυματιστούν δύο μαθητές και δύο καθηγητές που φέρεται να δέχθηκαν επίθεση. Ο ένας εκ των μαθητών, ηλικίας 18 χρόνων, μεταφέρθηκε στο ψυχιατρείο Αθαλάσσης αφού φέρεται να επιτέθηκε σε άλλο 17χρονο μαθητή και σε δύο καθηγητές, στην Τεχνική Σχολή Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα.

Σύμφωνα με την Αστυνομία καταγγέλθηκε χθες ότι λίγο μετά τη μία το μεσημέρι δύο μαθητές ηλικίας 18 και 17 χρόνων φέρονται να τσακώθηκαν και ο δεύτερος να ζήτησε βοήθεια από καθηγητή.

Ανήλικοι μπουκάραν σε σχολείο και χτύπησαν με σφυρί στο κεφάλι δεκατριάχρονο

07/12/2020 13:44

Κατήγγειλαν μητέρα ότι όρμησε σε σχολείο στην Πάφο και χτύπησε 7χρονη

Πατέρας χτύπησε καθηγητή επειδή απέβαλε τον γιό του

Ξυλοδαρμός Μαθήτριας - Ο λόγος που μπήκαν στην 16χρονη (Βίντεο) - Offsite

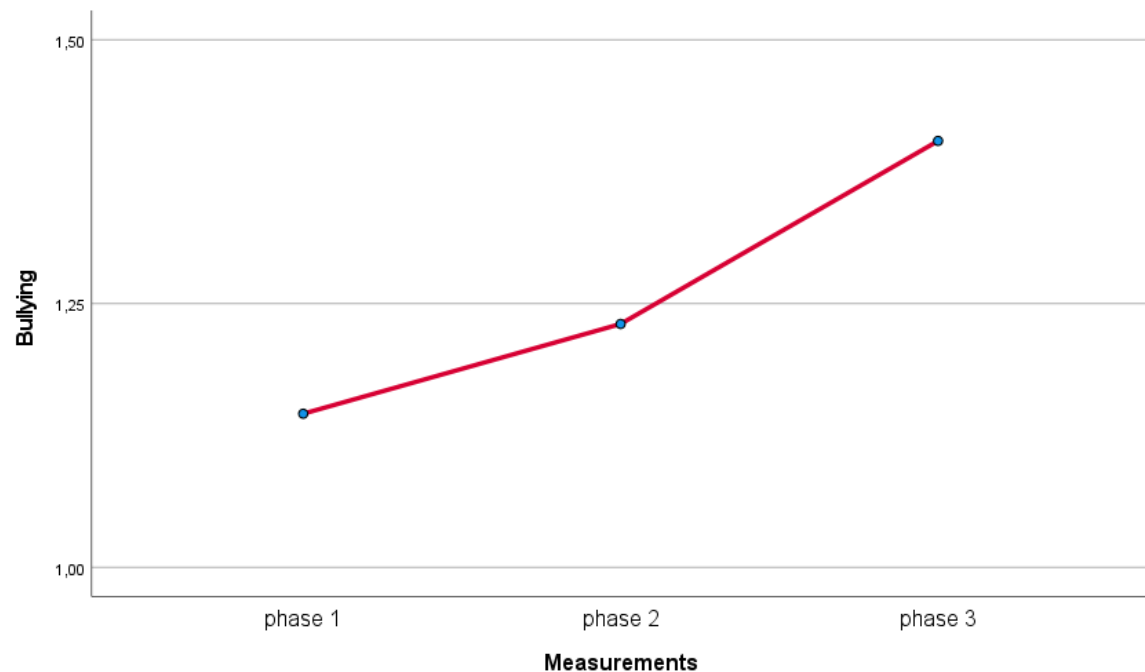
Η επίθεση έχει προκαλέσει από χθες το βίντεο του ξυλοδαρμού μαθήτριας από συμμαθητές της ενώ άλλοι μαθητές παρακολουθούν λες και δεν συμβαίνει τίποτα....

Ποσοστά εμπλοκής και συνέπειες

Εμπλοκή μαθητών/μαθητριών

- Έρευνες που έγιναν σε Ευρωπαϊκό επίπεδο εισηγούνται ότι η Κύπρος χαρακτηρίζεται από τα πιο ψηλά ποσοστά σχολικής βίας (Ammermüller, 2007; OECD, 2019).
- Το φαινόμενο της σχολικής βίας παρατηρείται όλο και περισσότερο – δεδομένα από τη έρευνα

Διαχωρισμός σε Θύτες, θύματα, θύτες/θύματα

- Τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια ανέφεραν μεγαλύτερα ποσοστά θυματοποίησης παρά εκφοβισμού (ως θύτες)
 - ένα μικρότερο ποσοστό θυτών θυματοποιεί ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών
 - **κορίτσια σε αυξημένο ρίσκο θυματοποίησης, ιδιαίτερα σχεσιακής μορφής**

Υπο-ομάδες εκφοβισμού

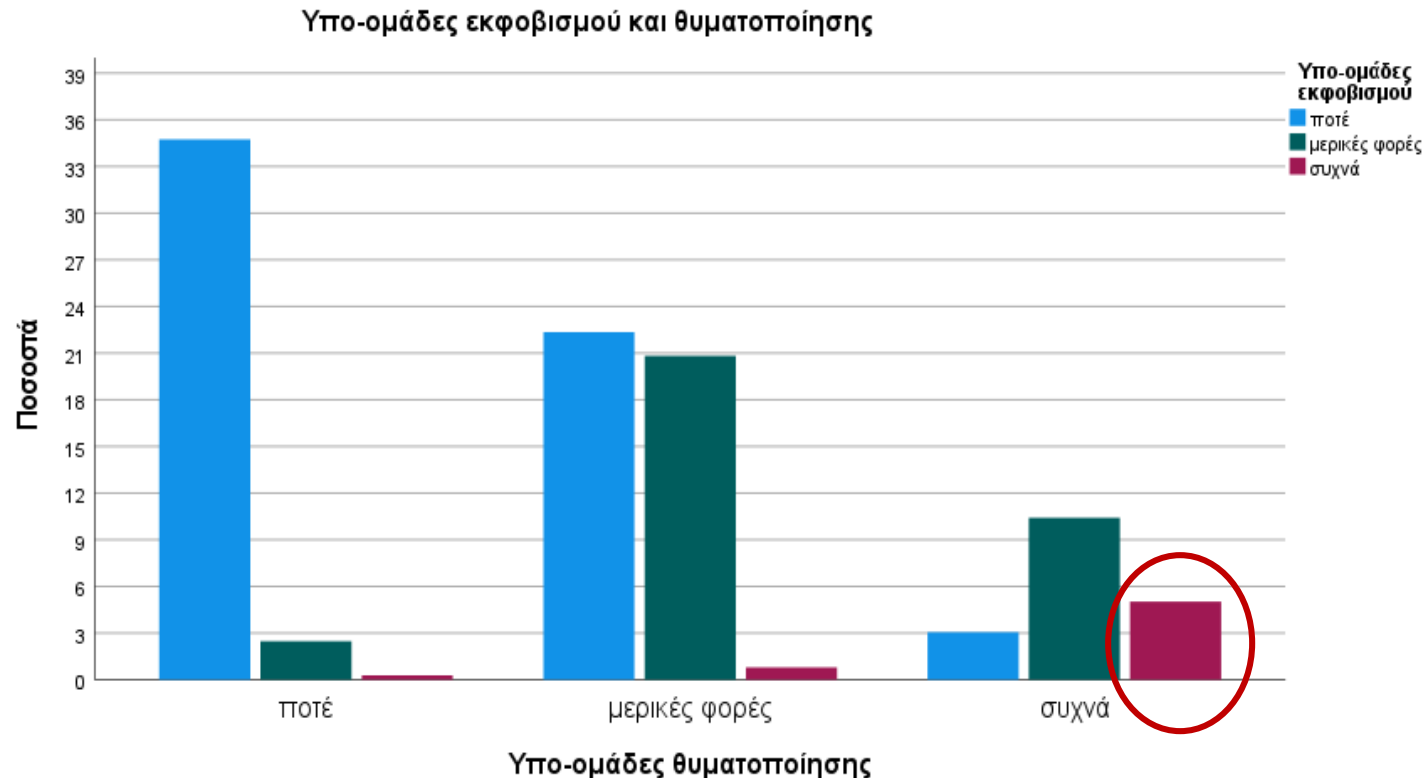
Ποσοστό

ποτέ	60.2
μερικές φορές	33.7
συχνά	6.1

Υπο-ομάδες θυματοποίησης

Ποσοστό

ποτέ	37.1
μερικές φορές	43.9
συχνά	18.9

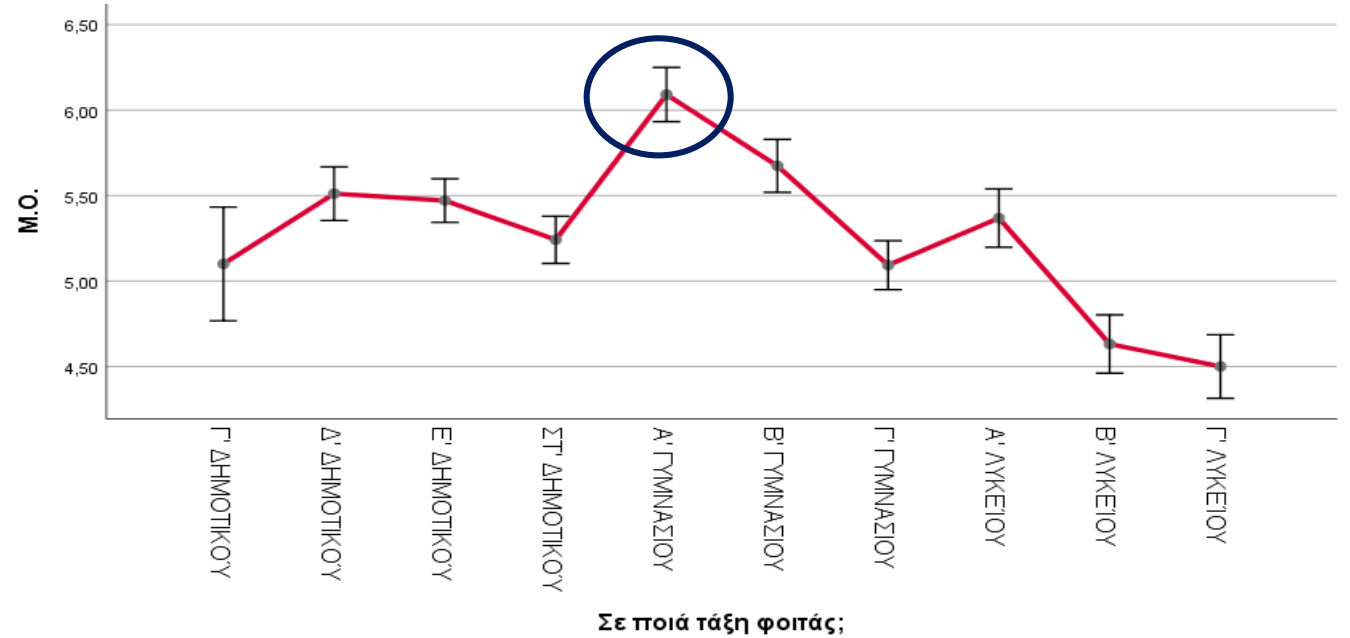

Θύτες / θύματα

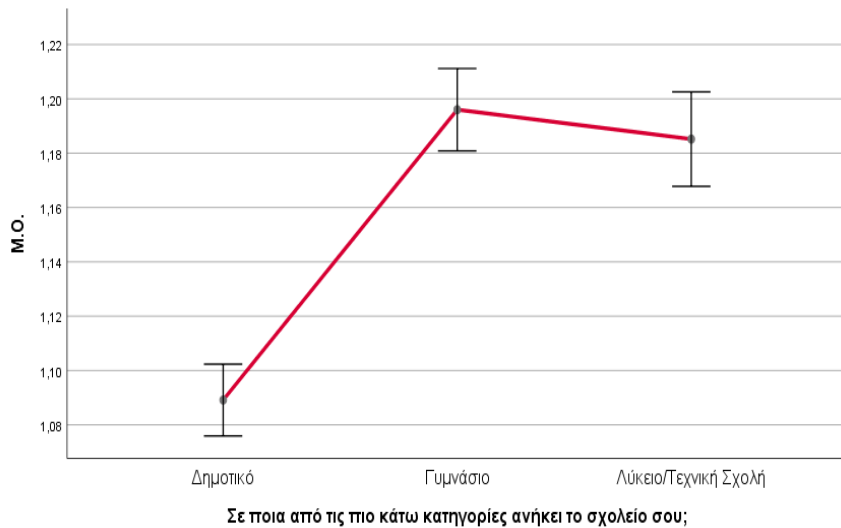
- Βίαια
- Εναντιωματικά
- Ενοχλούν / νευριάζουν τους άλλους

Αναπτυξιακές διαφορές

Σωματική θυματοποίηση – ανά τάξη

Εκφοβισμός – ανά βαθμίδα

Διαδικτυακός εκφοβισμός ή Κυβερνο-εκφοβισμός;

Η βίαση συμπεριφορά μεταξύ συμμαθητών δεν περιορίζεται μόνο εντός του σχολικού πλαισίου

Διαδικτυακός εκφοβισμός ή Κυβερνοεκφοβισμός

- Χρήση ηλεκτρονικών μέσων με σκοπό...
 - Εκφοβισμό
 - Παρενόχληση
 - Εξύβριση
 - Δυσφήμιση
 - Εξευτελισμό
 - Κοινωνικό αποκλεισμό
 - έκθεση και αποστολή σε άλλους χωρίς την έγκριση του «θύματος»
 - μυστικών, κουτσομπολιών, προσβλητικών φημών, βίντεο-φωτογραφιών με χλευαστικό περιεχόμενο
- Χρήση ή παραποίηση των προσωπικών δεδομένων κάποιου
- 1 στους 5 έφηβους στην Ευρώπη είναι θύμα κυβερνοεκφοβισμού

Κυβερνοεκφοβισμός

- Είναι λιγότερο σοβαρό να κοροϊδεύεις κάποιον/-α από μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρά κατά πρόσωπο.
- **ΜΥΘΟΣ:**
 - Η κοροϊδία κάποιου/ας από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook) είναι το ίδιο σοβαρό με τον σχολικό εκφοβισμό.
 - Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός είναι συνδεδεμένος με την ψυχολογική βία.

Ανήλικοι μπουκάραν σε σχολείο και χτύπησαν με σφυρί στο κεφάλι δεκατριάχρονο

07/12/2020 13:44

Υπόθεση σοβαρού τραυματισμού δεκατριάχρονου μαθητή από άλλους μαθητές, διερευνά η Αστυνομία. Σύμφωνα με πληροφορίες δεκαπεντάχρονος μαθητής μαζί με δεκατριάχρονο, λίγο πριν τις 12 το μεσημέρι, εισήλθαν στην αυλή ιδιωτικού σχολείου στο οποίο φοιτά ο δεκατριάχρονος με τον οποίον είχαν κάποιες διαφορές.

Ακολούθως οι δύο ανήλικοι επιτέθηκαν με σφυρί στον δεκατριάχρονο, τραυματίζοντάς τον στο κεφάλι, ενώ ασθενοφόρο τον μετέφερε στο νοσοκομείο για περίθαλψη. Ο δεκατριάχρονος φέρει ράγισμα κρανίου και αναμένεται να μεταφερθεί στο Μακάρειο για προληπτικούς λόγους.

Όπως προκύπτει από τις έρευνες, αφορμή του καβγά ήταν ένα διαδικτυακό παιχνίδι που έπαιζαν οι ανήλικοι και υπάρχει ισχυρισμός για παιδικό εκφοβισμό.

Στο σημείο έσπευσε η Αστυνομία για εξετάσεις, ενώ άρχισε η λήψη καταθέσεων.

Σύμφωνα με πληροφορίες, πρόκειται για το παιχνίδι Among Us, το οποίο είναι ευρέως γνωστό όπου οι παίκτες βρίσκονται στο διάστημα και μεταξύ τους υπάρχουν δολοφόνοι. Το δεύτερο παιχνίδι είναι το Fortnite, όπου οι παίκτες βρίσκονται σε μια περιοχή και νικητής είναι εκείνος που δεν θα μείνει ζωντανός, σκωτώνοντας του υπόλοιπους.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις της σχολικής βίας;

Τέτοιες συμπεριφορές καθιστούν δύσκολη την παροχή ενός ασφαλούς και προστατευτικού σχολικού περιβάλλοντος που προωθεί τη μάθηση

Συνέπειες – Θύτες

• Η εκδήλωση συμπτωμάτων βίας και παραβατικότητας αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο για...

- χαμηλές σχολικές επιδόσεις
- εμπλοκή σε εγκληματικές ενέργειες
 - το 50% των θυτών εξελίσσονται σε ενήλικες με αντικοινωνική συμπεριφορά
 - περισσότερες πιθανότητες να καταδικαστούν για ποινικά αδικήματα
- ανάπτυξη άγχους και κατάθλιψης
- δημιουργία οικογενειακών προβλημάτων
- **χαμηλή ποιότητα ζωής**

→ Να δώσουμε το μήνυμα ότι πρέπει να αποφεύγονται τέτοιες συμπεριφορές

Σωματικές συνέπειες – θύμα

- Γρατζουνιές, μώλωπες
- Πονοκέφαλοι, στομαχόπονοι, αυπνία, εφιάλτες
- Απώλεια όρεξης

Σχολικές συνέπειες – θύμα

- Μειωμένη ικανότητα συγκέντρωσης, δυσκολίες στη μάθηση
- Μειωμένη επικοινωνία – δε λένε τις σκέψεις τους από φόβο κοροϊδίας
- Σχολική άρνηση – φοβία
- Συχνές απουσίες
- **Μειωμένη ποιότητα ζωής**
 - Απομόνωση

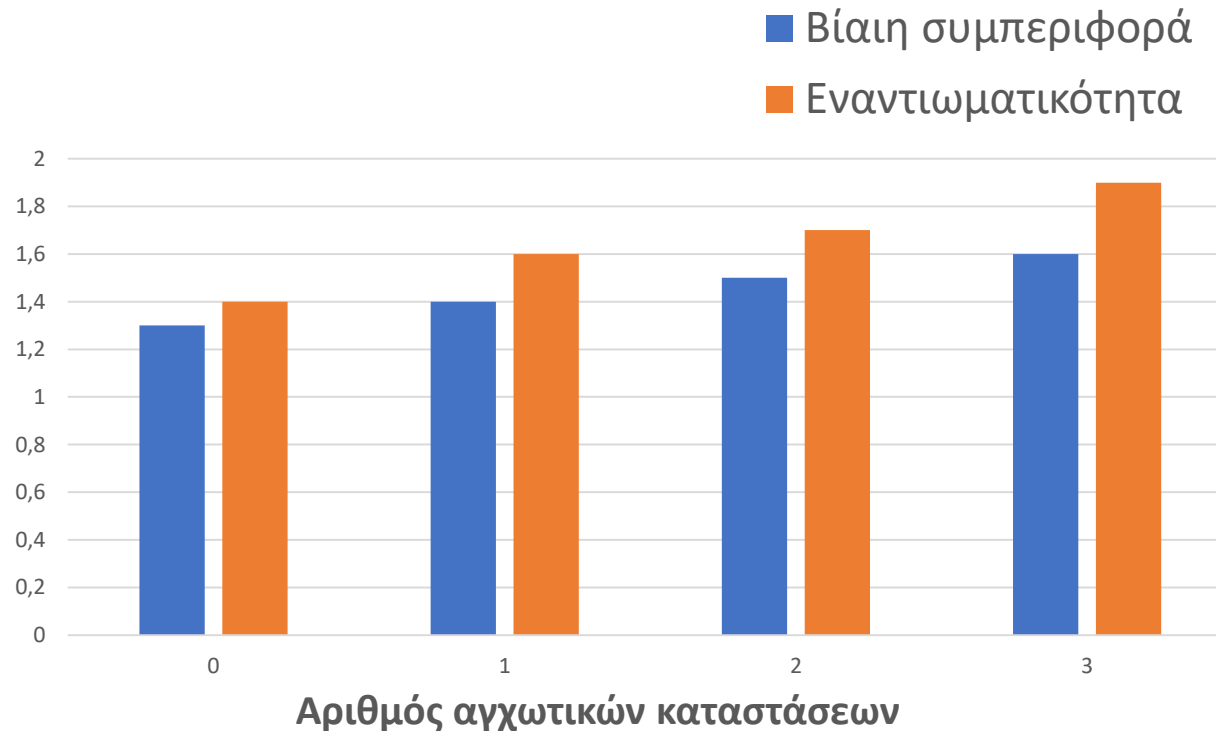
→ προστατέψτε αυτούς τους μαθητές

Πως νιώθει ένα παιδί θύμα

- Βρίσκεται σε διαρκή κατάσταση άμυνας
 - Φοβάται – Ανησυχία / Αγωνία
- Εσωτερικευμένα προβλήματα
 - Θλιμμένο – μελαγχολία
- Ντρέπεται
 - Νιώθει ότι φταίει
 - Σκέφτεται ότι θα απογοητεύσει τους γονείς του
- **ΑΓΧΟΣ**
 - Κοινό στοιχείο θυμάτων / θυτών

Αγχωτικές καταστάσεις – περιβάλλον

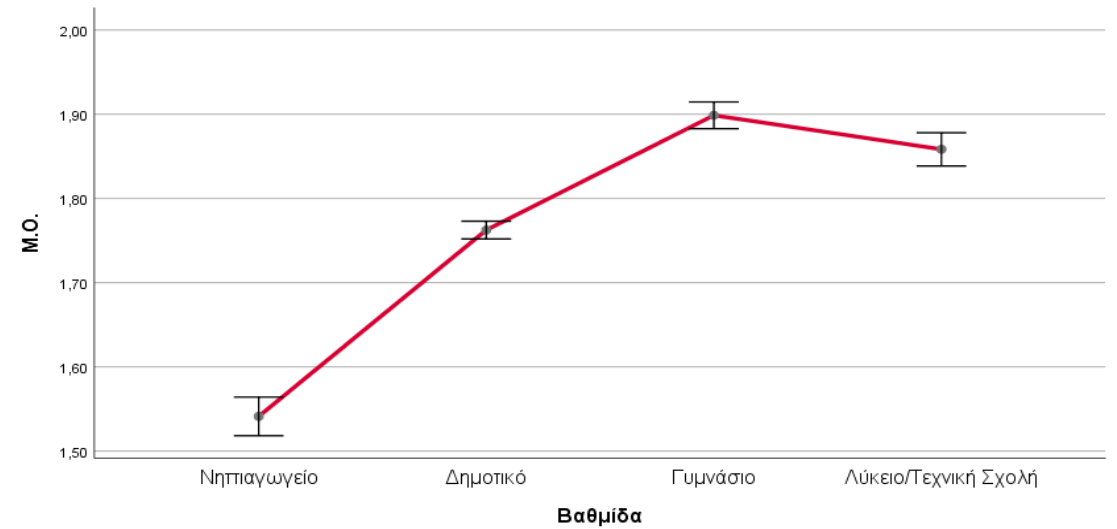
- Όσο αυξάνονται οι αγχωτικές εμπειρίες των παιδιών τόσο αυξάνονταν η βίαση συμπεριφορά και η εναντιωματικότητα
 - ευερεθιστότητα, εκρήξεις θυμού και «εκ προθέσεως» ενοχλητική συμπεριφορά, ιδιαίτερα έναντι στους ενήλικες (π.χ., εκπαιδευτικούς)

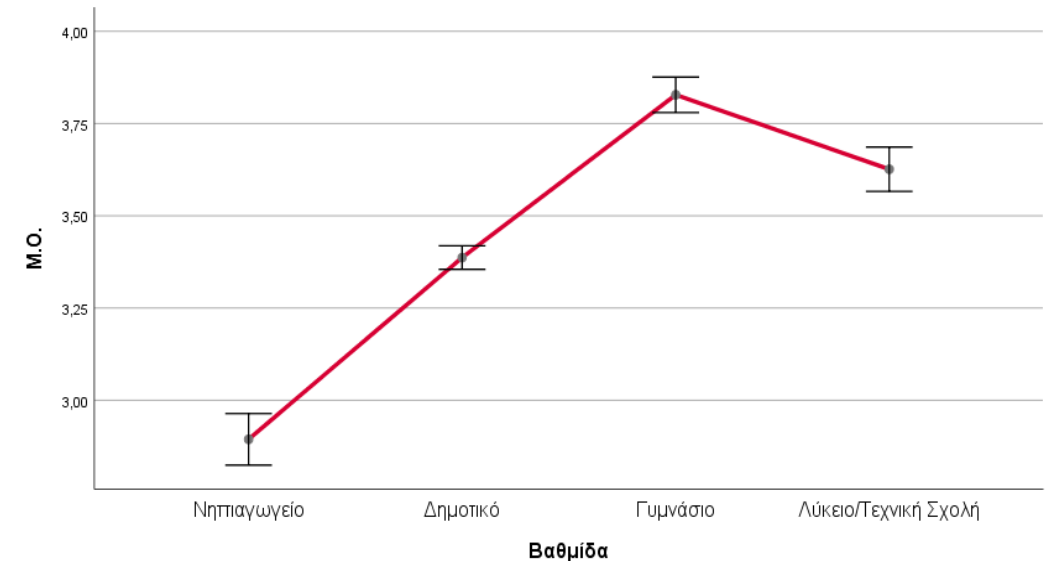
Πληροφορίες από εκπαιδευτικούς

Συμπεριφορές κινδύνου στο σχολείο.

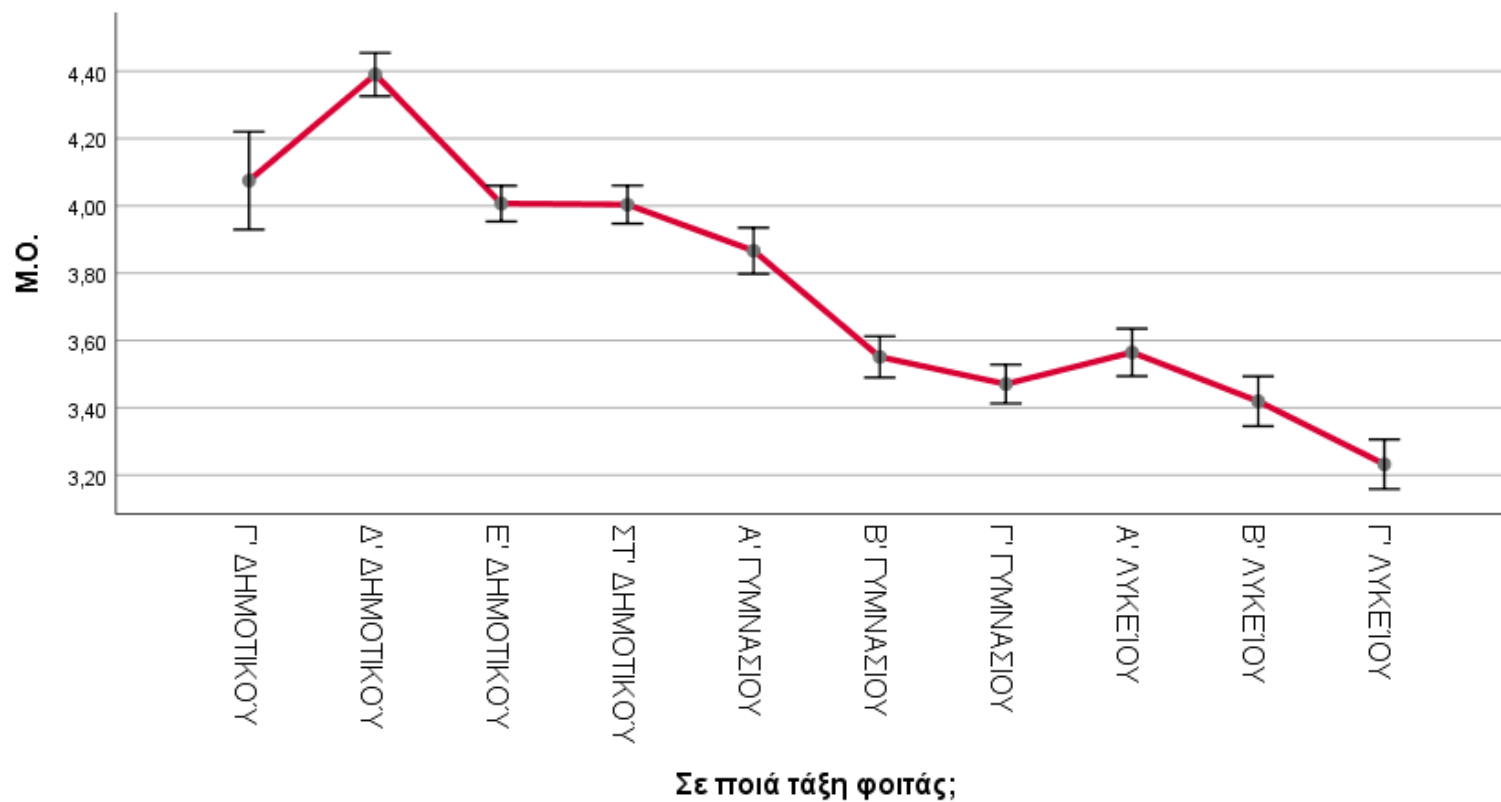
	Ποτέ	Ποσοστό		
		Μερικές φορές	Συχνά	Πολύ συχνά
Οι μαθητές μπλέκουν σε καβγάδες	8.6	70	20.8	9.2
Οι μαθητές καταστρέφουν πράγματα και κάνουν βανδαλισμούς	42.9	42.6	11.5	3
Οι μαθητές απειλούν ή εκφοβίζουν τους συμμαθητές τους	20.2	62.2	13.3	4.3
Οι μαθητές φέρνουν αιχμηρά αντικείμενα στο σχολείο (π.χ. μαχαίρια)	75.6	22.8	1.2	0.4
Γενικά, υπάρχει μια βίαιη ατμόσφαιρα στο σχολείο	60.5	33.7	4.6	1.2
Εξωσχολικοί εισέρχονται στο προαύλιο κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας και απειλούν, παρενοχλούν ή καβγαδίζουν με τους μαθητές και το π	74.9	21.7	2.7	0.6
Ένας μαθητής να εκβιάζει έναν συμμαθητή του	35.4	56.1	6.5	2
Υπάρχει μία επικίνδυνη συμμορία στο σχολείο	86.1	11.4	1.9	0.6
Οι μαθητές απομονώνουν κοινωνικά ένα συμμαθητή τους	23.1	64.5	9.1	3.4
Ένα μαθητής τραυματίστηκε κατά τη διάρκεια ενός καβγά και χρειάστηκε ιατρική φροντίδα	66.3	31.9	1.9	

Οι σχολικές συγκρούσεις (πάνω) και το αίσθημα αβοηθησίας των εκπαιδευτικών (κάτω) αυξάνονταν από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό και από το δημοτικό στη μέση εκπαίδευση

Ενώ οι αντικοινωνικές συμπεριφορές δείχνουν αυξητική τάση, η σημαντικότητα που δίνεται στις παρεμβάσεις, τείνει να μειώνεται.

Βία από και προς εκπαιδευτικούς

- Εκπαιδευτικοί δέχονται βία
 - από μαθητές (Μέσος όρος συνολικού ποσοστού = 26.8%)
 - από γονείς (Μέσος όρος συνολικού ποσοστού = 16.3%).
 - Ποιο συχνή μορφή – δυσφήμιση εκπαιδευτικών
- 15% των γονέων δήλωσαν ότι τους πρόσβαλαν ή ταπείνωσαν εκπαιδευτικοί
- 3 στα 10 παιδιά ανέφεραν ότι τους πρόσβαλε ή ταπείνωσε κάποιος εκπαιδευτικός

Ποιες οι συνέπειες – εκπαιδευτικούς;

- Οι εκπαιδευτικοί που είναι θύματα βίας δηλώνουν
 - Αυξημένο άγχος
 - Μειωμένη ποιότητα ζωής
 - Μειωμένο Αίσθημα ασφάλειας
- Η σημαντικότητα που δείχνει το σχολείο στις παρεμβάσεις και στην πρόληψη συνδέεται με καλύτερη ποιότητα ζωής για τους εκπαιδευτικούς / μαθητές

Ομάδα υψηλού ρίσκου

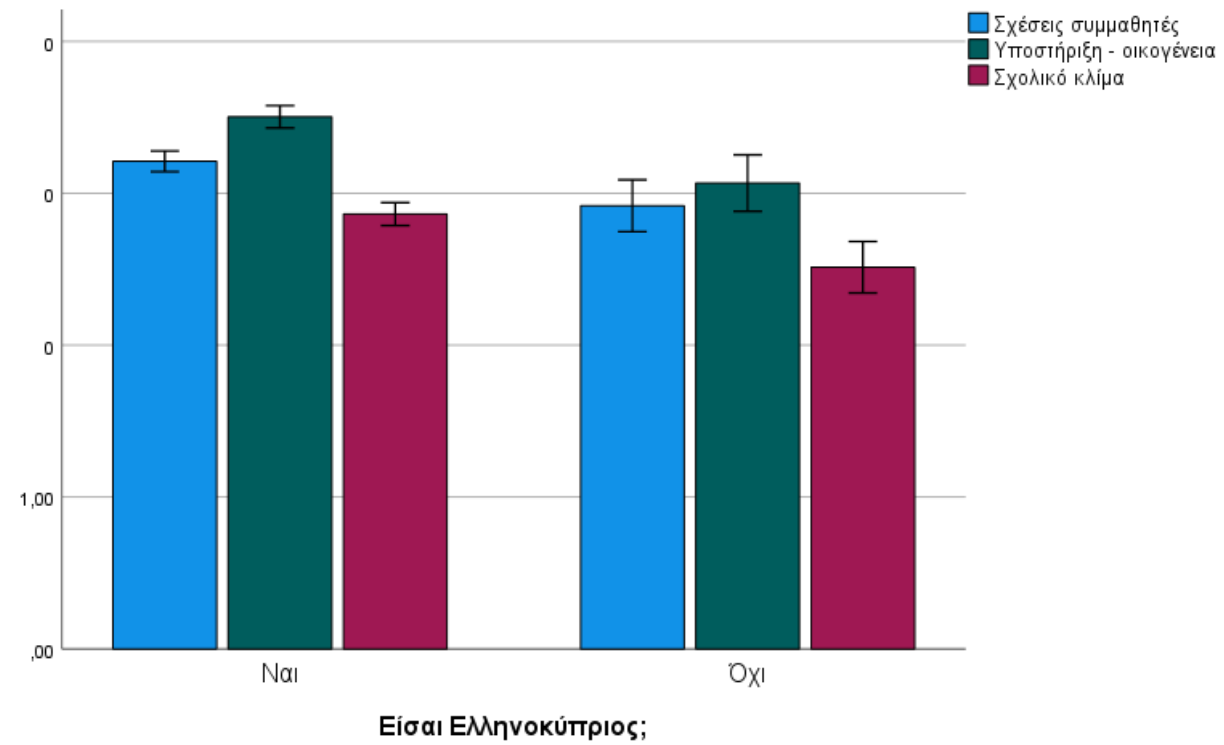
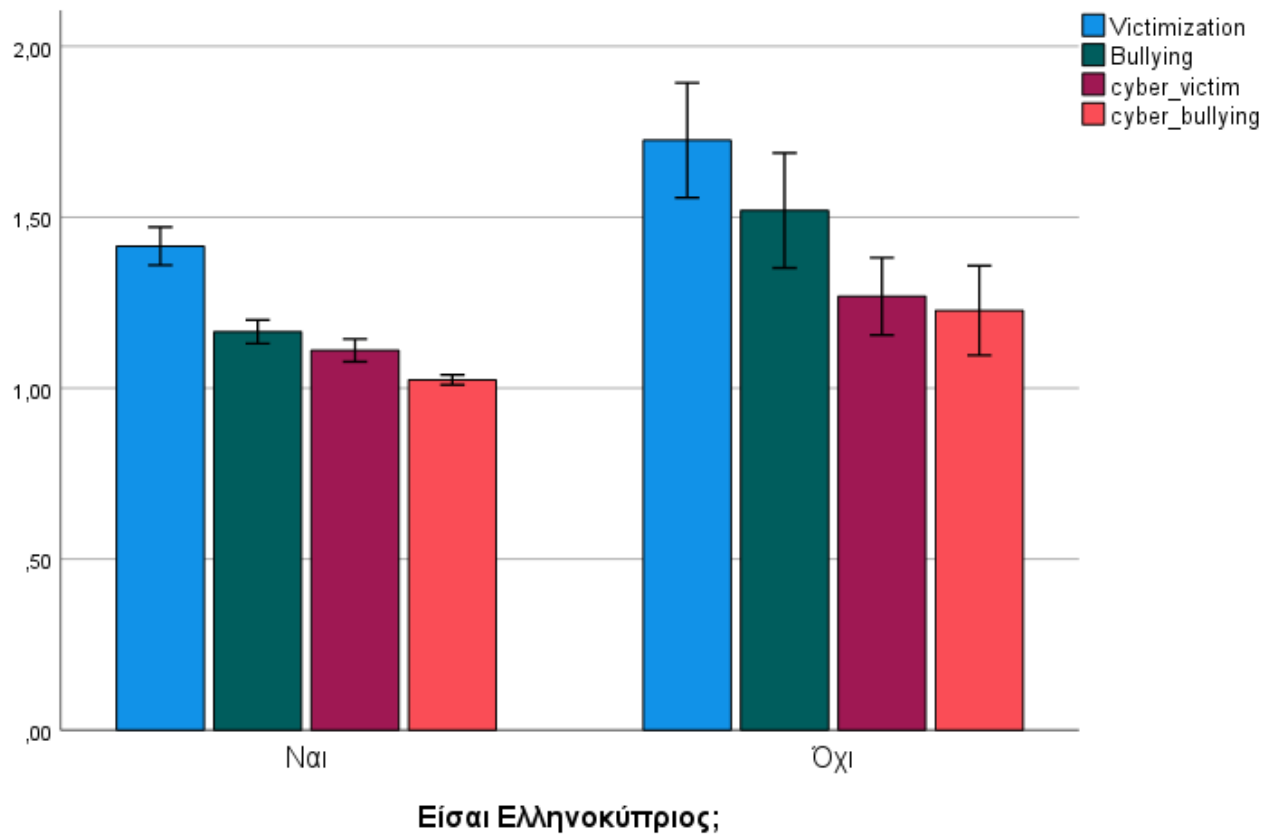
Σύνδεση μεταξύ προβλημάτων συμπεριφοράς

- Περίπου το 2% των μαθητών/τριών παρουσιάζει ακραίας μορφής
 - παραβατικότητα
 - εναντιωματικότητα
 - εκφοβισμό και επιθετικότητα
 - προς συμμαθητές / εκπαιδευτικούς
- Αυτές οι συμπεριφορές επηρεάζουν αρνητικά τη καθημερινή λειτουργία του σχολείου
 - Συστήνεται συστηματική και στοχευμένη υποστήριξη του συγκεκριμένου πληθυσμού

Για ποιους λόγους οι μαθητές εκφοβίζουν
συμμαθητές τους;

Γιατί ο οποιοσδήποτε να εκφοβίζει;

- Πολλοί παράγοντες μπορεί να ωθήσουν ένα άτομο σε τέτοιες συμπεριφορές:
 - κερδίζουν κάτι – χρήματα / αντικείμενα συμμαθητών τους
 - ο θυμός / η αντεκδίκηση
 - απειλές αντιμετωπίζονται με επιθετικότητα
 - πιέζονται από ομάδα συνομηλίκων ή υπακούν στις εντολές άλλων παιδιών δυνατότερων από αυτά
 - δεν αποδέχονται τη διαφορετικότητα των συμμαθητών τους
 - Εθνικότητα / παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία

Γιατί ο οποιοσδήποτε να εκφοβίζει;

- **Χαμηλή αυτοεκτίμηση**

- ανάγκη για επιβολή δύναμης
- ανάγκη για προσοχή
 - Γίνονται πιο δημοφιλείς (μέσα από το φόβο που προκαλούν σε όλους) → Δεν έχουν αληθινές φιλίες

- **Ναρκισσισμός**

- συνδέεται με υπέρμετρα εγωκεντρικές συμπεριφορές και τη χρήση μηχανισμών χειραγώγησης
 - αυξάνουν την εμπλοκή σε αντικοινωνικές και εκφοβιστικές συμπεριφορές → κοινωνική ιεραρχία

Γιατί ο οποιοσδήποτε να εκφοβίζει;

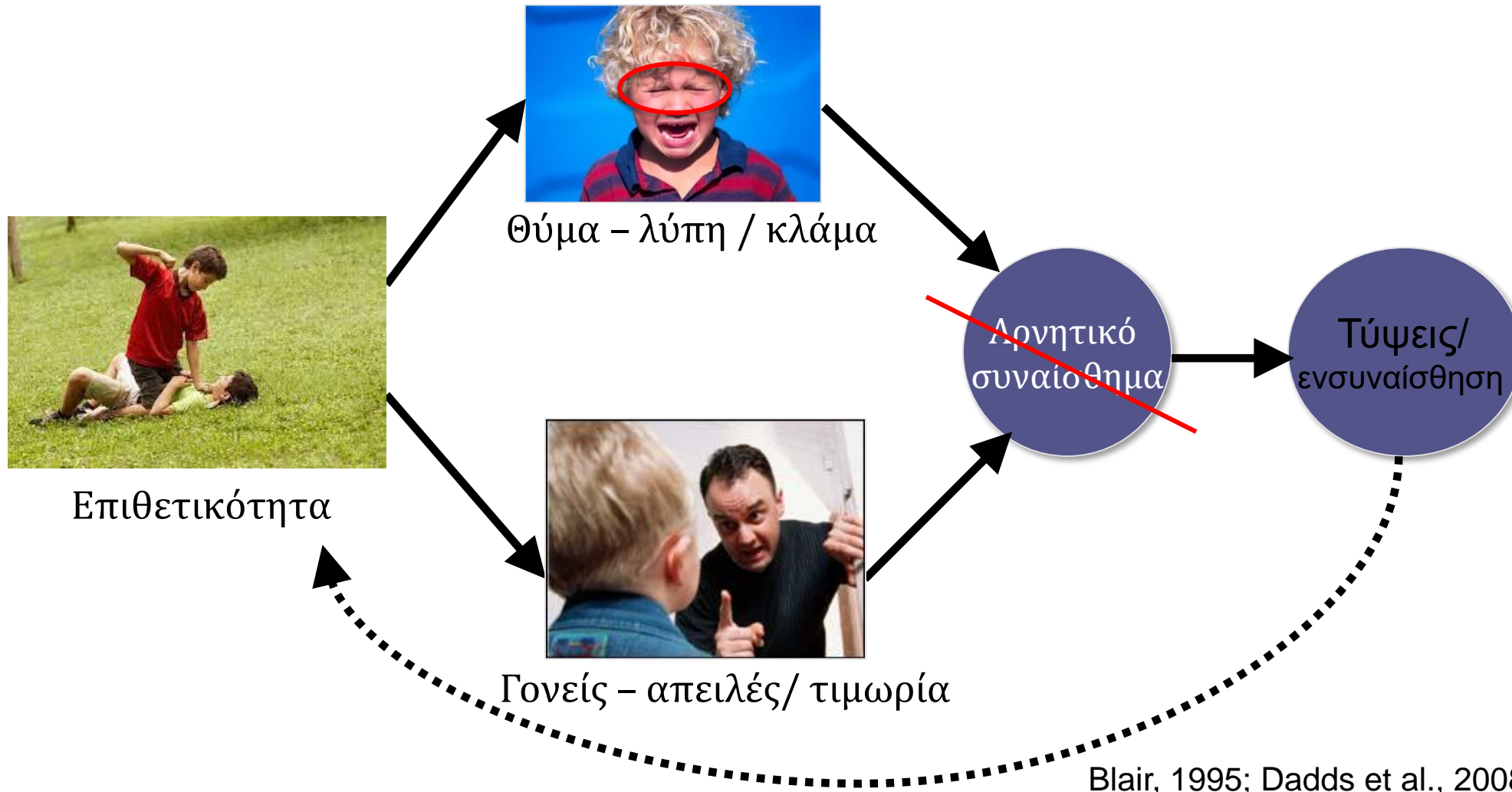
- **Παρορμητικότητα**

- αδυναμία στην αναστολή και στη ρύθμιση της συμπεριφοράς
 - οδηγούνται σε πράξεις που πληγώνουν τον ίδιο τους τον εαυτό ή τους γύρω τους

- **Χαρακτηριστικά σκληρότητας**

- αφοβία
- έλλειψη ενσυναίσθησης, μεταμέλειας και ενδιαφέροντος για την ευημερία των άλλων
 - αυξάνονται οι πιθανότητες να εμπλέκονται σε εκφοβιστικές συμπεριφορές

Θεωρίες κοινωνικής ανάπτυξης

Blair, 1995; Dadds et al., 2008;
Fanti, 2018; Kochanska, 1993; 2002

Τα χαρακτηριστικά αυτά αναπτύσσονται σε αρκετά νεαρή ηλικία.

Συνεπώς, η έγκαιρη αναγνώριση τους και η προσπάθεια για ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων διαχείρισης συμπεριφοράς είναι πολύ σημαντική για τη μείωση της σχολικής βίας

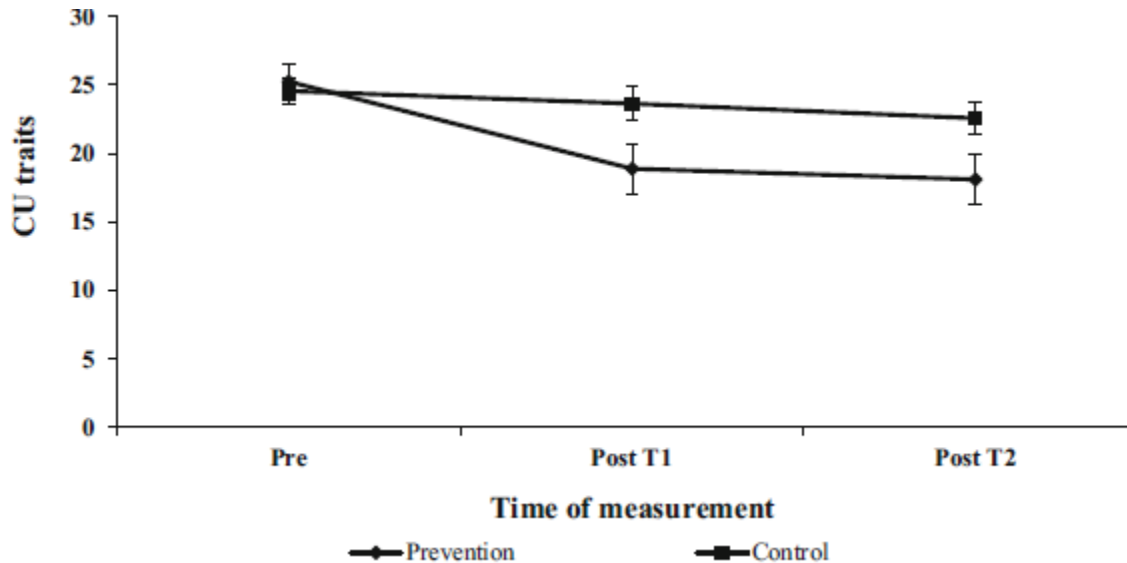
Προληπτικά μέτρα

- **Εκπαίδευση δεξιοτήτων ενσυναίσθησης**
 - Μάθηση, αντίληψη και αντίδραση στα διάφορα συναισθήματα (χαρά, λύπη, θυμός, έκπληξη, φόβος, αηδία).
- **Έλεγχος επιθετικότητας μέσω της λογικής**
 - Μαθαίνουν να ερμηνεύουν σωστά τις προθέσεις των άλλων
 - Ερμηνεία κοινωνικών καταστάσεων με εναλλακτικούς τρόπους
 - δεν προσπαθούν όλοι να μας κάνουν κακό
- **Ικανότητα ρύθμισης συναισθημάτων:**
 - Επιτρέπει στα άτομα να επεξεργαστούν και να ρυθμίσουν συναισθήματα όπως είναι ο θυμός ή η ματαίωση πριν συμπεριφερθούν αντιδραστικά ή και επιθετικά
- Άρα, πέραν από την έμφαση στην ακαδημαϊκή επιτυχία πρέπει να δίνεται έμφαση σε κοινωνικές δεξιότητες / ενσυναίσθηση

Preventing Conduct Disorder and Callous Unemotional Traits: Preliminary Results of a School Based Pilot Training Program

Melina Nicole Kyranides¹ · Kostas A. Fanti¹ · Evita Katsimicha¹ · Giorgos Georgiou¹

8 συναντήσεις → μείωση σχολικής βίας:

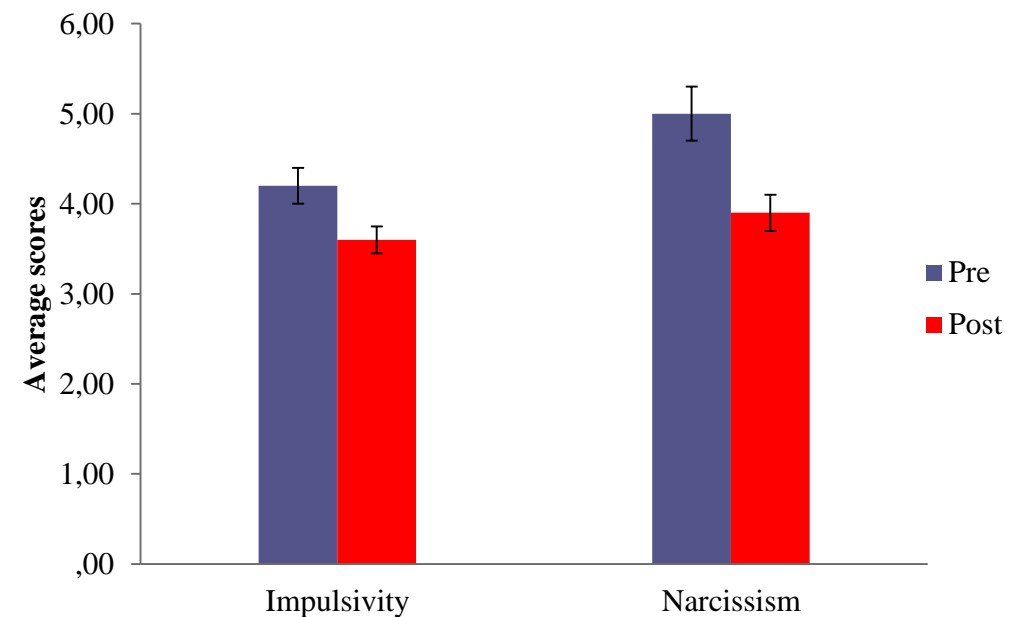
Αναγνώριση/έκφραση συναισθημάτων

Δεξιότητες επικοινωνίας / επίλυσης προβλημάτων

Κοινωνικές δεξιότητες / ρύθμιση συναισθημάτων

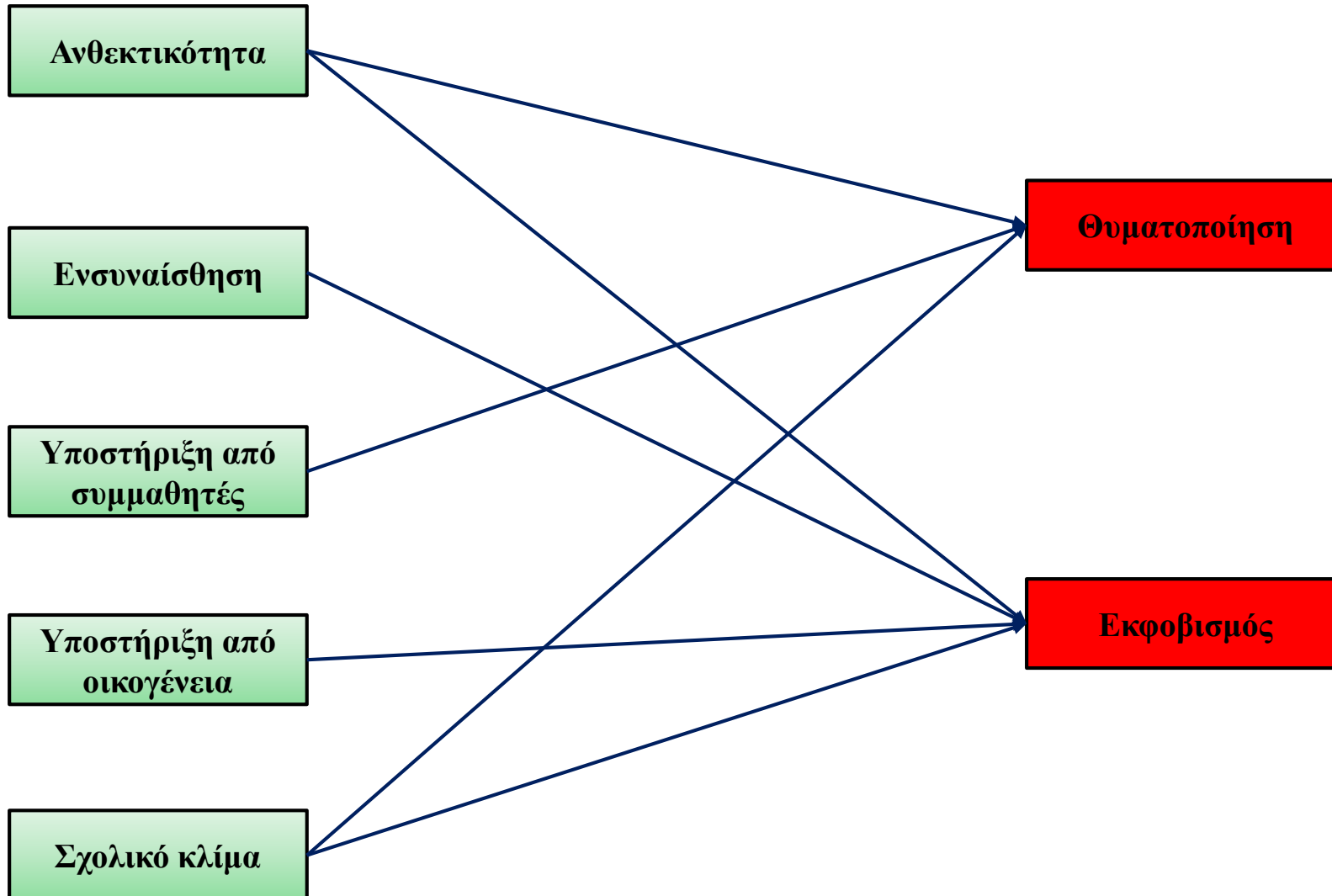
Καλύτερες σχέσεις με συνομήλικους

Καλύτερες σχέσεις με γονείς

Παράγοντες προστασίας

Κοινωνικές σχέσεις και προστατευτικοί παράγοντες

Οικογένεια

Συναισθηματικά
προβλήματα

Γονικό άγχος

Συγκρούσεις

Σωματική τιμωρία

Χαμηλός έλεγχος –
έκθεση στα ΜΜΕ /
διαδίκτυο

Τρυφερότητα

Θετικό γονικό στυλ

Συνεπής πειθαρχία
/ όρια

Αυξάνουν

Επιθετικότητα

Εκφοβισμό

Περιθωριοποίηση

Μειώνουν

Σχολικό περιβάλλον

Σχολικό κλίμα - σημαντικός προστατευτικός παράγοντας για τη μείωση του φαινομένου της βίας

- Το σχολικό κλίμα (ποιότητα του σχολικού περιβάλλοντος, η οποία βιώνεται από μαθητές και εκπαιδευτικούς) επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη(ν):
 - ψυχική διάθεση / συμπεριφορά
 - ποιότητα ζωής / επίτευξη στόχων
 - απόδοση στο εκπαιδευτικό έργο
 - των μαθητών / εκπαιδευτικών
 - την ικανότητα των εκπαιδευτικών να προσφέρουν βοήθεια προς τα θύματα εκφοβισμού

Το θετικό σχολικό κλίμα προάγει την αποτελεσματικότητα της σχολικής μονάδας

Σημασία στην Πρόληψη/ Αντιμετώπιση της σχολικής βίας

- Η αντιμετώπιση της σχολικής βίας κρίνεται από την πλειοψηφία των μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων ως σημαντικό μέρος της αποστολής ενός σχολείου
- Αποτελέσματα: σημασία που δίνεται στην πρόληψη συνδέεται με ...
 - μείωση σχολικής βίας
 - μείωση της πιθανότητας περιθωριοποίησης μαθητών από συμμαθητές
 - αύξηση ενσυναίσθησης
 - αυξημένη ποιότητα ζωής → εκπαιδευτικών / μαθητών
 - μειωμένη βία από και προς εκπαιδευτικούς
- Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν σε προγράμματα επιμόρφωσης σε θέματα βίας είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να
 - εντοπίζουν σχολικές συγκρούσεις
 - δουλεύουν με το θύμα
 - προσπαθούν να επιλύσουν περιστατικά εκφοβισμού

Τρόποι αντιμετώπισης

Κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας έχει ρόλο και ευθύνη για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού

Μητέρα 13χρονου που υπέστη εκφοβισμό –

«Πρέπει να σταματήσει ο σχολικός εκφοβισμός σε όλα τα σχολεία. Το δικό μου παιδί έχει τη δύναμη και μου μιλά. Ζήτησε βοήθεια, γι' αυτό βρίσκομαι εδώ. Είναι άλλα παιδιά που απειλούνται και δεν ανοίγουν το στόμα τους να μιλήσουν. Ο σκοπός μου είναι τα παιδιά να μην φοβούνται κανέναν και γι' αυτό ήθελα να δημοσιοποιηθεί το συμβάν»,.

Τι μπορούμε να κάνουμε

- Κάποιοι εισηγούνται ότι εάν είσαι θύμα σχολικού εκφοβισμού, τότε αγνόησε τους θύτες και απλά, κάποια στιγμή θα σταματήσουν.
- Απάντηση στην ερώτηση «Αγνοώ το συμμαθητή μου»
 - Ναι – 66%
- **ΜΥΘΟΣ:**
 - Η αγνόηση δεν έχει αποτέλεσμα ενώ υπάρχει σοβαρή πιθανότητα η αγνόηση να ενισχύσει ακόμη περισσότερο τους θύτες για να συνεχίσουν βρίσκοντας νέους τρόπους εκφοβισμού.
 - Πολλές φορές ο σχολικός εκφοβισμός για να σταματήσει χρειάζεται την άμεση παρέμβαση κάποιου ενήλικά

Τι μπορούμε να κάνουμε

- Η βία θέλει βία
- Απάντηση στις ερωτήσεις
 - «Χρησιμοποιώ κι εγώ βία (π.χ., φωνάζω ή χτυπώ)» → 33%
- **ΜΥΘΟΣ:**
 - Άτομα που αντιστέκονται με βία – θυματοποιούνται περισσότερο
- Οι καλύτερες συμβουλές για τα θύματα είναι
 - να μην είναι βίαιοι
 - να αναπτύξουν φιλίες / ένταξη σε ομάδα συνομηλίκων
 - να μην φαίνονται μόνα και αβοήθητα
 - ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

Ανίχνευση της θυματοποίησης

- Οι περισσότερες περιπτώσεις σχολικού εκφοβισμού συμβαίνουν εν αγνοία των γονέων και των δασκάλων
- Απάντηση στις ερωτήσεις
 - «Στρέφομαι για βοήθεια στους δασκάλους/καθηγητές μου» → μόνο 40%
 - «Το λέω στον πατέρα ή τη μητέρα μου» → μόνο 46%
- Αρκετά θύματα διστάζουν να ενημερώσουν κάποιο ενήλικα λόγω αισθημάτων ντροπής, ματαίωσης, φόβου για μη κατανόηση από τους ενήλικες, φόβου για εκδίκηση από τους θύτες, ακόμη και ενοχών
 - **Νιώθουν αβοήθητα / εύκολοι στόχοι**

Εντοπισμός αυτών των παιδιών και παροχή βοήθειας

Ξυλοδαρμός 6χρονου: «Είπε ότι κτύπησε μόνος, ωστόσο διαπιστώθηκε ξυλοδαρμός»

22.10.2019 12:14 **Κύπρος**

SigmaLive

Ο εξάχρονος αρχικά είπε ότι ενώ έτρεχε στην αυλή έπεσε, ωστόσο στο νοσοκομείο διαπιστώθηκε ότι ήταν θύμα ξυλοδαρμού», είπε ο κ. Αντωνέλλος και διευκρίνισε:

«Εμείς είμαστε υπό διερεύνηση, αν έγινε όντως κατά το τελευταίο διάλειμμα έχουμε όντως κάτι μεμπτό».

Στα χέρια του Υπουργείου Παιδείας, έφτασε λίγο μετά το μεσημέρι, η επιστολή της Διεύθυνσης του σχολείου στην Πάφο, όπου φέρεται να σημειώθηκε το περιστατικό.

Σε νέα επικοινωνία που είχε το SigmaLive με τον κ. Αντωνέλλο, επανέλαβε την θέση ότι, κατά τη διάρκεια της χθεσινής ημέρας δεν έγινε αντιληπτό από τους δασκάλους και την Διεύθυνση, να χτυπήθηκε το παιδί.

«Το παιδί, όπως σημειώνεται στην επιστολή του σχολείου, έφυγε κανονικά από το σχολείο και στην συνέχεια μεταφέρθηκε από την μητέρα του, στο νοσοκομείο όπου εκεί διαπιστώθηκε ότι είχε τραυματιστεί. Εκεί ήταν που φαίνεται να εξολογήθηκε ότι κτυπήθηκε από συμμαθητές τους», εξήγησε ο κ. Αντωνέλλος.

Αυτά που προκύπτουν τώρα, είναι πρώτον να εξαλειφθεί η βία στα μέσα στα σχολεία μέσω των προγραμμάτων του Υπουργείου και δεύτερο γιατί όταν το παιδί ήταν στο σχολείο δεν είπε κάτι.

Συμμαθητές

Περιθωριοποίηση από συνομηλίκους,

- 1 στα 10 παιδιά περιθωριοποιούνταν από τους συνομηλίκους με αυτές τις συμπεριφορές να περιλαμβάνουν ...
 - αποφυγή, αγνόηση, αποκλεισμό, και γελοιοποίηση
 - Από το νηπιαγωγείο στο λύκειο
 - Σημαντικότητα προληπτικών προγραμμάτων
- Τα παιδιά που ήταν περιθωριοποιημένα
 - είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες θυματοποίησης
 - μειωμένη ποιότητα ζωής
 - επιθετικότητα / εναντιωματικότητα

Σχολική βία – ομάδες μαθητών

- Οι **υποστηρικτές (25%)**
 - δεν προκαλούν τις επιθετικές συμπεριφορές, αλλά
 - βοηθούν τον θύτη να ταπεινώσει το θύμα του, γελούν με το θύμα, παροτρύνουν τον θύτη να συνεχίσει
 - αν παρατηρήσουν ότι η επιθετικότητα δεν συνδέεται με **αρνητικές επιπτώσεις**, έχουν αυξημένες πιθανότητες να μιμηθούν αυτή τη συμπεριφορά στο μέλλον
 - υπομένουν τη κοροϊδία από φόβο περιθωριοποίησης
- Οι **παθητικοί θεατές (57%)**
 - Αδρανείς / Υποκρίνονται πως δεν παρατήρησαν τίποτα
 - Μένουν κοντά στο χώρο που γίνεται ο καβγάς και βλέπουν το συμβάν
- Οι **υπερασπιστές (18%)**
 - παρηγορούν το θύμα, λένε στον ενήλικα τι συμβαίνει ή και επιτίθενται, σπάνια, στον θύτη
 - σπεύδουν σε βοήθεια

Τι μπορούμε να κάνουμε;

Εμπλοκή συμμαθητών

- Αν το παιδί είναι θεατής:
 - Ενθάρρυνε το να:
 - Αποτρέπει το σκόπιμο αποκλεισμό κάποιου παιδιού από την παρέα.
 - Μην χαμογελά ή γελά όταν ένα παιδί εκφοβίζεται.
 - Αναφέρει το περιστατικό σε ενήλικες στο σχολείο.
 - Ενθαρρύνει το παιδί-θύμα να μπει στην δική του παρέα.
 - Δείχνει αποδοκιμασία των πράξεων του παιδιού θύτη.

Τα μηνύματα που πρέπει να δώσουμε

- Μη δέχεσαι τη βία → **Μίλα**
- Μη μένεις παρατηρητής → **Μίλα**
- Φέρσου στους άλλους όπως θέλεις να σου φέρονται
- Σεβάσου τη διαφορετικότητα των άλλων
 - Δεν είμαστε όλοι ίδιοι, αλλά είμαστε ίσοι
- Οι γονείς και οι δάσκαλοι / καθηγητές σου μπορούν **(και θέλουν)** να σε βοηθήσουν
- Θύτης – πρέπει να καταλάβει τις συνέπειες των πράξεων του
 - **Μηδενική ανοχή** σε συμπεριφορές εκφοβισμού και καταπίεσης
 - **Όλοι** πρέπει να δώσουμε το μήνυμα ότι αυτή η συμπεριφορά δεν είναι ανεκτή

Τι μπορεί να κάνει το σχολείο

- Πέραν από τη κάλυψη της ύλης
 - Να εφαρμόζει προγράμματα προαγωγής ψυχικής υγείας
 - Να αφιερώνει χρόνο στην εμπέδωση ενός υγιούς σχολικού κλίματος
 - Να αντιμετωπίζει τους θύτες
 - Να ενημερώνει συχνά τους γονείς για θέματα συμπεριφοράς
 - Να ακούει τις ανησυχίες όλων των εμπλεκομένων για πιθανό εκφοβισμό

Τι μπορεί να κάνει το σχολείο

- Ενδυνάμωση της φωνής των μαθητών
 - Να αξιοποιεί τα μαθητικά συμβούλια - να αναλύονται τα προβλήματα και να προτείνονται λύσεις από κοινού
 - Να συναποφασίζει με τους μαθητές ένα κώδικα συμπεριφοράς στην αρχή της χρονιάς
- Σύστημα **ανοιχτής** και **εμπιστευτικής** επικοινωνίας με τους μαθητές
 - Να δημιουργηθεί μια διαδικασία αναφοράς των περιστατικών από τους μαθητές
 - Π.χ., κουτί προβλημάτων τάξης

Σχολική διαμεσολάβηση

- Εκπαίδευση μαθητών και μαθητριών στη διαχείριση ενδοσχολικών συγκρούσεων μέσα από τη διαδικασία της διαμεσολάβησης
 - βασίζεται στον διάλογο, στην ενσυναίσθηση και στην ενεργητική ακρόαση
- Ενδυναμώνει τους μαθητές/τριες
 - Στρατηγικές διαχείρισης συγκρούσεων
 - Απόκτηση αυτοπεποίθησης
- Οικοδόμηση σχέσεων συνεργασίας / αλληλοϋποστήριξης
 - Απάντηση στην ερώτηση
 - «Στρέφομαι για βοήθεια σε ένα συμμαθητή μου» → μόνο 29%

Τι μπορούμε να κάνουμε;

- Ενίσχυση των μαθητών/τριών που θυματοποιούνται με δράσεις που συμβάλουν στην
 - ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης
 - αποφυγή περιθωριοποίησης
- Ομάδα υποστήριξης – θύμα
 - Εκπαιδευτικούς (υπεύθυνος τμήματος – ασπίδα προστασίας)
 - Συμμαθητές
 - Σε περίπτωση ψυχοπαθολογίας – εκπαιδευτικό ψυχολόγο / σύμβουλο
 - ψυχολογική και συμβουλευτική στήριξη των άμεσα εμπλεκομένων, με στόχο την αποφυγή μελλοντικών επεισοδίων, αλλά κυρίως τη λήψη ουσιαστικής βοήθειας στη βάση των εξατομικευμένων αναγκών του θύτη και του θύματος
 - Αίτημα των εκπαιδευτικών – Αύξηση αριθμού των εκπαιδευτικών ψυχολόγων

Ανακεφαλαίωση

- Οι σχολικές συγκρούσεις εμπλέκουν εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές.
- **Έκταση βίας:** Η σχολική βία και επιθετικότητα αποτελούν ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στην Κύπρο
- Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα η **ποιότητας ζωής** τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών επηρεάζεται αρνητικά από τη σχολική βία.
- Μελλοντικές προσπάθειες για αντιμετώπιση της σχολικής βίας πρέπει να περιλαμβάνουν όλους τους εμπλεκόμενους
 - Επιμόρφωση εκπαιδευτικών / γονέων / μαθητών
- Το σχολείο χρειάζεται να αποτελεί ένα ασφαλές χώρο, που θα προάγει
 - την ψυχική υγεία / ανθεκτικότητα των μαθητών και των εκπαιδευτικών
 - δυνατότητα ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής

**ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ
ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΜΕ ΤΟΝ
ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ!!**

Στόχος: προαγωγή και διατήρηση ενός ασφαλούς και φιλικού σχολικού περιβάλλοντος

Η παρέμβαση-πρόληψη είναι απαραίτητη

Το οικονομικό κόστος για να αντιμετωπιστούν τα αποτελέσματα της παραβατικότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι πολύ μεγαλύτερο από το οικονομικό κόστος που αφορά παρεμβάσεις για την πρόληψή τους.

Εργαστήριο Αναπτυξιακής Ψυχοπαθολογίας

Επικοινωνήστε μαζί μας

+357 22 892060

dplab@ucy.ac.cy

εργαστήριο
αναπτυξιακής
ψυχοπαθολογίας

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Ψυχολογίας